

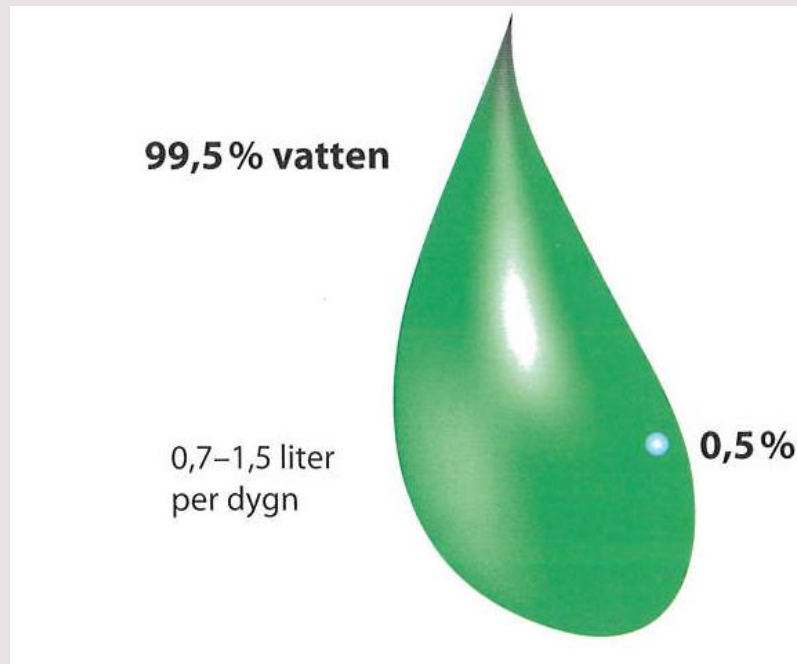

ÄLDRE OCH ORAL HÄLSA

Karin Danielsson, övertandläkare Orofacialmedicin, lektor Orofacialmedicin

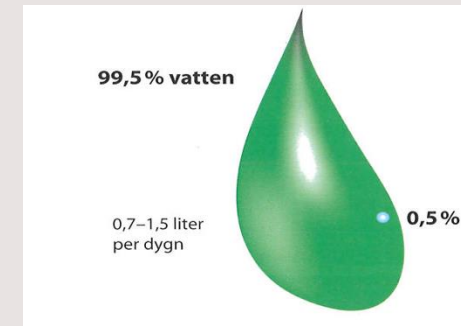

Salivens funktioner

- Neutraliserar syror
- Smörjer munhålan-tänder och slemhinnor
- Sköljer bort
- Näringskälla för bakterier
- Antimikrobiella egenskaper
- Remineraliserar emaljen

Salivens innehåll:

- Bikarbonatjoner- **bikarbonatsystemet**- fungerar buffrande då syra tillförs. Salivens viktigaste buffringssystem
- **Amylas** -enzym ,bryter ner stärkelse till disackarider
- **Prolinrika proteiner** och
- **Staterin** - båda påverkar kalciumjämvikten
- **Muciner** -smörja och skydda slemhinnorna och agglutinerar bakterier
- **Antikroppar** - försvar mot mikroorganismer
- **Lysozym**- förstör bakteriers cellväggar
- **Laktoferrin**- hämma bakterietillväxt
- **Laktoperoxidas**- del i antibakteriellt system i saliven

Muntorrhet

- *Xerostomi*- upplevd muntorrhet oavsett om sekretionen nedsatt eller inte
- *Hyposalivation*- konstaterad nedsatt salivation
- Sämre clearance, minskad buffring, tal och sväljsvårigheter, ökad kariesrisk, ökad risk för infektioner ex candidos

Muntorrhet

- Salivkörtel dysfunktion ger ett kroniskt lidande och försämrad livskvalité.
- Om man inte tuggar och använder munnen kan spottkörteln minska i storlek med upp till 50% vilket leder till minskad salivproduktion
- Är den 3:e vanligaste biverkningen av läkemedel
- Fler än 4 läkemedel ökar risken för muntorrhet

Muntorrhet

Orsaker till muntorrhet kan vara :

- Läkemedel
- Sjögrens syndrom
- Depression
- Diabetes
- Strålbehandling mot huvud-hals

MUNTORRHET

Nedsatt saliv sekretion kan medföra:

- Torra och sköra slemhinnor, sår och sprickor
 - Svampinfektioner
 - Karies
 - Rodnad av slemhinnor
- Svidande och brännande känsla vid intag av mat
 - Talsvårigheter, heshet
- Beläggningar”krustor av intorkat slem på tungrygg och i svalghos svårt sjuka som munandas

Muntorrhet

Behandling

- Salivstimulerande- sugtabletter, tuggummi
- Saliversättande - geler, sprayer
- Utökad fluorprofylax
- Viktig med god munhygien

INFEKTIONER I MUNNHÅLAN

Bakteriella infektioner

Svampinfektion

Virus infektioner

KARIES- HÅL I TÄNDERNA

- Karies är en av världens vanligaste sjukdomar
- Multifaktoriell
- Streptococcus mutans och Lactobaciller
- Fermentabla kolhydrater, ex socker

Karies

Skyddsfaktorer

Bra

- kostvanor
- munhygien
- salivflöde

- Extra fluor

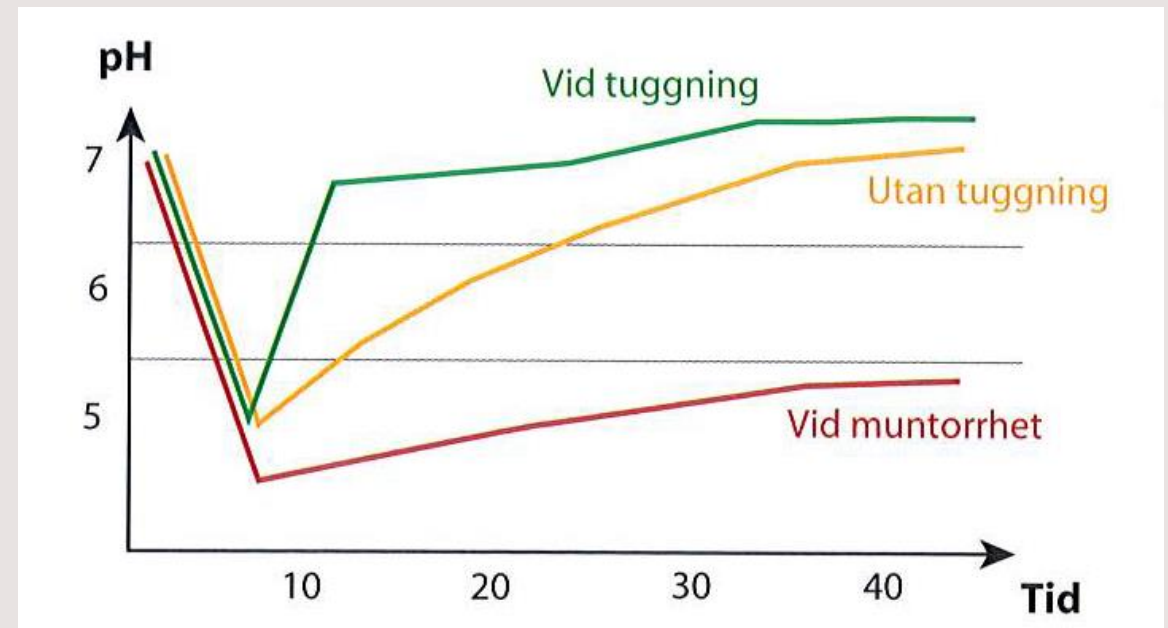
Riskfaktorer

Försämrade

- Kostvanor
- Munhygienvanor
- Salivflöde
- Kognitiv förmåga
- Motorik
- Allmän tillstånd

Kost och karies

- Vid kolhydratrik föda producerar munhålebakterier syra vilket leder till pH sänkning
- pH sjunker i 10-15 minuter efter man ätit för att sedan återgå till normalt pH efter ca 20-30 minuter
- Sämre oral motorik, kvarliggande matrester förlänger tiden med sur miljö

Munhygien och karies

- Bakteriellt plack tillsammans med kostfaktorer
- Plackets sammansättning - stor andel syraproducerande bakterier ger ökad kariesrisk

Behandling av karies:

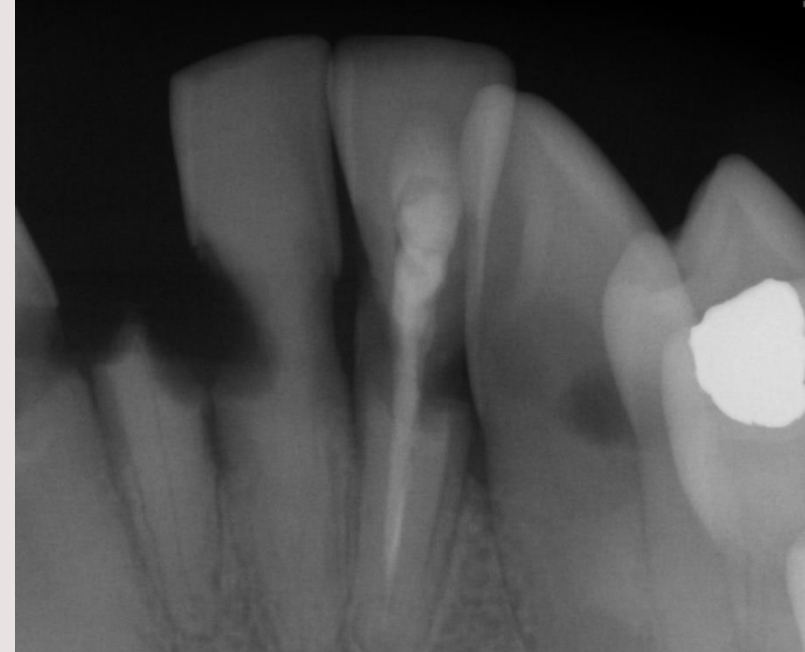
- Orsaksinriktad (munhygien, kost, fluor)
- Fyllningsterapi

FLUOR

- För god effekt krävs att fluor finns närvarande lokalt på tandytan
- Underlättar remineralisering och försvårar demineralisering
- Påverkar bakteriernas metabolism så att de producerar mindre syra och de får även svårare fästa på tandytan

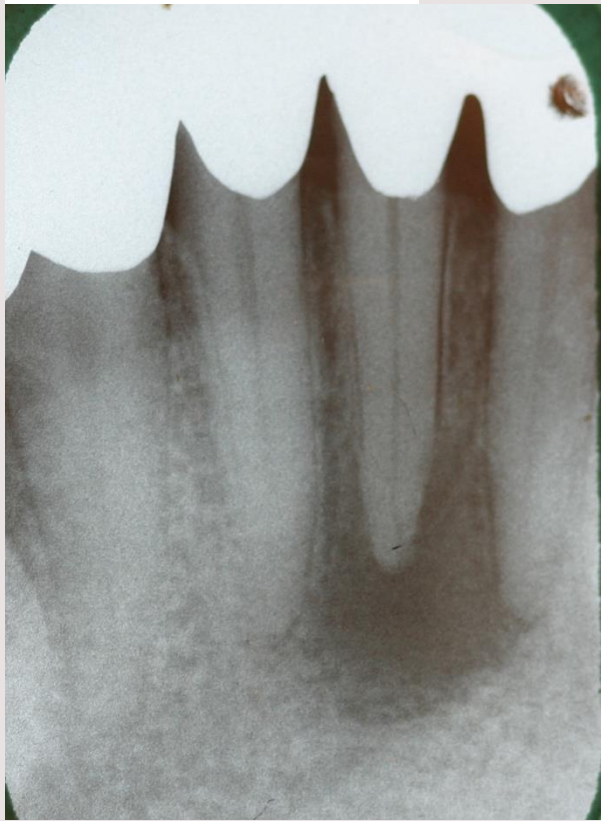
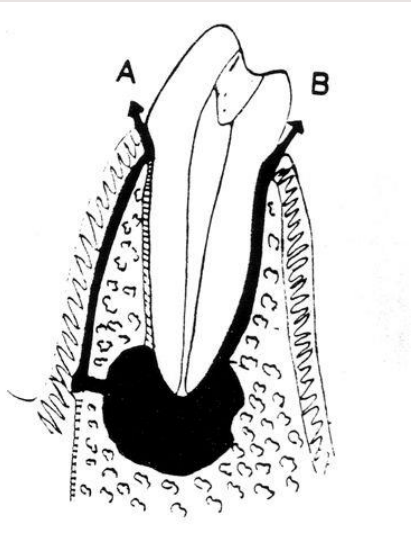
Fluor

- Tandkräm- bas tandborstning x2 dagligen, finns även tandkräm med hög fluorkoc. Som är lämplig vid hög kariesrisk
- Munsköljvätska 0,2%-bäst effekt
- Fluorsalva
- Munsprej och dentalgeler- lämpligt till muntorra
- Lack- på tandklinik
- Tabletter och tuggummin
- Tandstickor, tandtråd

Kariesstadien

Gingivit-tandköttsinflammation

- Bakterier som fäster på och växer på tandytorna
- Placket vid tandköttskanten måste avlägsnas för att inte ge upphov till gingivit

PARODONTIT- TANDLOSSNING

- Obehandlad gingivit kan leda till parodontit
- Bakterier som fäster på och växer på tandytorna
- Inflammationen leder till att käkben och bindväv bryts ner

Behandling parodontit:

- MID-Munhygien, instruktion, depuration
- Ev kirurgi

Candida infektioner- svamp infektioner

- *Candida albicans* vanligaste orsaken till svampinfektion
- Dimorfism- jäst svamp och hyfer

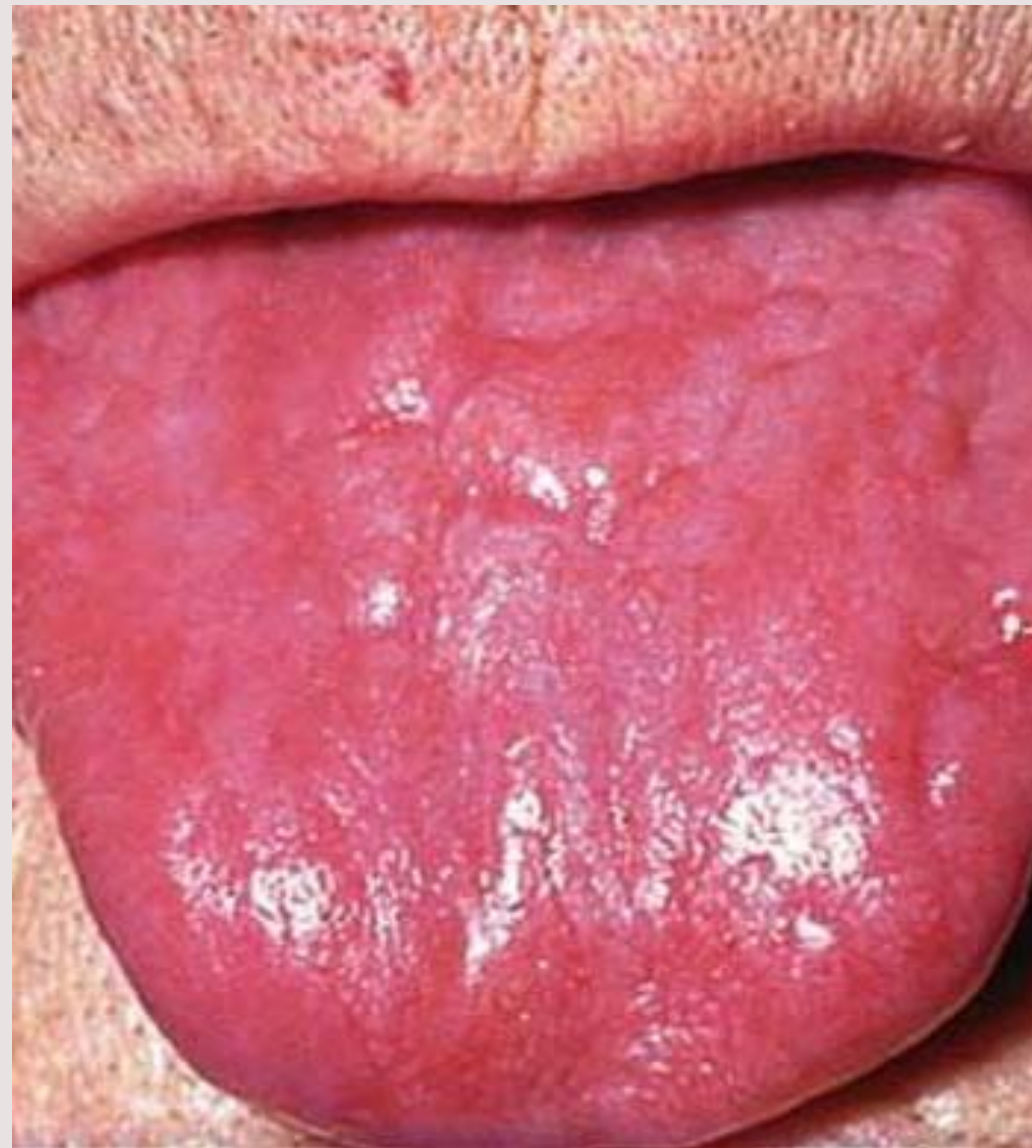
Riskfaktorer:

- sänkt immunförsvar
- Dåligt allmän tillstånd
- slemhinneförändringar
- efter antibiotikabehandling
- anv av kortinsonspray eller lokal kortisonbehandling

ERYTEMATÖS CANDIDIASIS

- Vanligaste formen

- Röda fläckar,
sveda, brännande känsla

PSEUDOMEMBRANÖS CANDIDIASIS

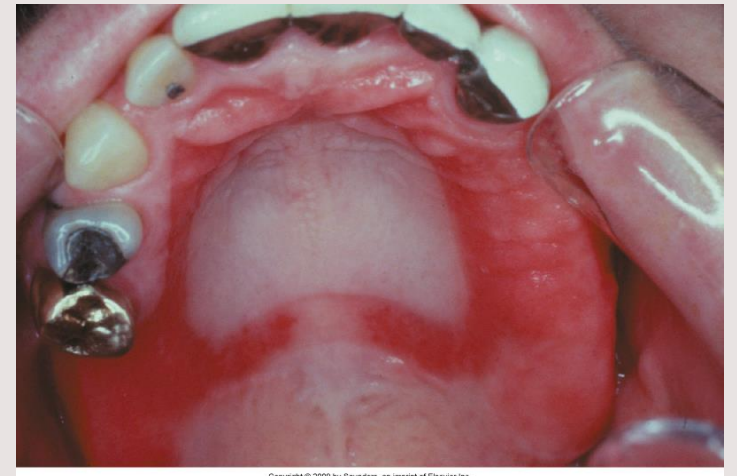
- Vita avskrapbara plack,
sveda, förändrad smak
- Kinden, tunga och gom

Copyright © 2009 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc.

PROTES STOMATITIT

- erytematös form
- Varierande grad av rodnad under protes
- Ofta asymptomatisk

BEHANDLING SVAMPINFEKTIONER

Antimykotika
lokal eller
systemisk

Proteser och
bettskenor måste
också behandlas

Herpes simplex infektion

Behandling herpes infektioner

- Symtomatisk behandling
 - Lokalbehandling ;Anti, Zovirax, Vectavir, Healip
 - Systembehandling; Aciklovir, Geavir, Zovirax, Valtrex

Afte- recidiverande aftös stomatit(RAS)

- Vanlig
- Olika former- minor afte vanligast
- Något vanligare hos kvinnor
- Okänd orsak virus?, bakterier?
- Ökad förekomst vid järnbrist, glutenintolerans, Crohns sjukdom

Afte

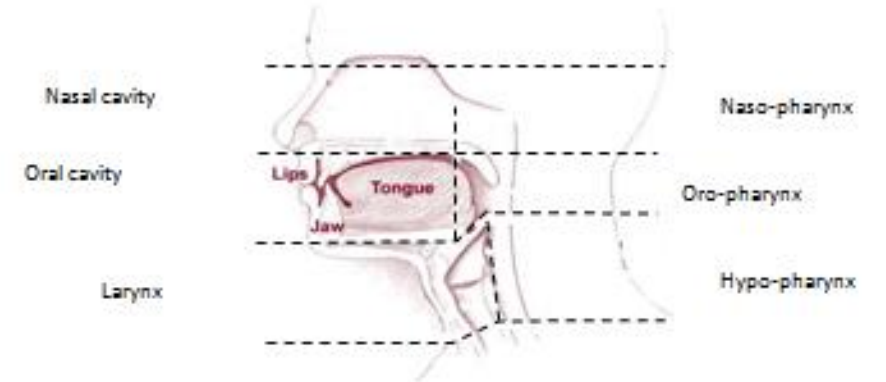
(Courtesy of Dr. Dean K. White.)

Behandling

- Symptomlindring
 - Zolindium, Sinaftin
 - Steroide
 - Tetracyclin

Skivepitelcancer i huvud och hals regionen.

- 6:e vanligaste canceren i världen
- i Sverige ca 1200 fall/år
- Munhålecancer ca 400 fall/år
- Medelålder 60 år

Risikfaktorer

- Rökning
- Alkoholmissbruk
- Betel
- Dålig munhygien?
- Genetik?
- HPV - humant papilom virus?

Symtom

- Initialt vaga infektionssymtom
- Irritation
- Ont i halsen/munnen
- Sväljsvårigheter
- Knöl på halsen
- Smärtsam lesion
- Inga

Behandling

- Strålning
- Kirurgi
- Cytostatika

